

Bovenstebeste Bermbeheerders 2024

Jurtko Boerma en Joke Hellenberg-Boerma van akkerbouwbedrijf Elswerd zijn verkozen tot Bovenstebeste Bermbeheerders 2024. Zij namen jaren geleden het beheer van een naastgelegen fietspadberm over van de gemeente. Dankzij hun inspanningen is de berm inmiddels heel wat inheemse kruiden en planten rijker en zijn er altijd bloemen beschikbaar voor insecten.

Elke twee jaar reikt De Vlinderstichting in samenwerking met Groenkeur de prijs uit voor Bovenstebeste Bermbeheerder. Een leuk

Tekst: idee dat zes jaar geleden door een donateur werd bedacht om bermbeheerders die zich inzetten voor biodiversiteit, en in het bijzonder insecten, in het zonnetje te zetten. Dit jaar bracht deze prijs ons naar het Hoogeland naar boerderij Elswerd in het noorden van Groningen.

Cato van Houten
De Vlinderstichting

Laten we een klein beetje de omgeving en geschiedenis in duiken. Elswerd ligt tussen Rottum en Doodstil en op deze wierde vinden we de gelijknamige boerderij van Jurtko en Joke. Naast de boerderij loopt het Boterdiep, een oude waterweg met een lange geschiedenis. Vroeger liep langs deze waterweg het karrenspoor van het oude trekpad. Dit trekpad heeft inmiddels plaatsgemaakt voor een verhard fietspad. De buurt noemt dit pad het Cerespad,

vernoemd naar de oude steenfabriek te Rottum zo'n twee kilometer verderop.

Het Cerespad heeft altijd al een belangrijke rol gespeeld in de verbinding van de streek. Oude wegen zoals deze vormen de verbindingaders voor mens, plant en dier. Door de jaren heen heeft het stel samen heel wat informatie over de lokale geschiedenis verzameld. Voor Jurtko en Joke versterkt dit soort geschiedenis de band die ze hebben met de plek.

Van bloemrijk hooiland naar bloemrijke fietsberm

“Het belang van goed beheer zou óók logisch moeten zijn. Je gaat geen veld inzaaien om er vervolgens niets meer mee te doen. Er zijn potentieel zoveel goede plekken, als je er maar goed op blijft beheren. Met korte contracten kun je niks opbouwen, alleen over een langere tijd kun je laten zien wat beheer echt doet.”

Na de verbreding van het Boterdiep rond 1850, moest een nieuwe trekweg worden aangelegd. Daar stond echter het stenen huis van twee ongetrouwde zussen. De zussen wilden hun woning niet zomaar opgeven en vroegen om compensatie. Er werd vastgelegd dat de zussen de graswallen langs de nieuwe trekweg konden verpachten en de opbrengst mochten houden. Ruim honderd jaar werden deze graswallen verpacht aan lokale bewoners en gebruikt als hooiland. Dat hooien ging vroeger met een zeis en maaibalk. Het maaisel lag eerst nog een aantal dagen op de berm te drogen, waar het geschud en gekeerd moest worden. Als mooie bijkomstigheid van dit proces konden insecten en kleine dieren

Gele morgenster in de Ceresberm.

Gefaseerd maaien en afvoeren zorgt hier voor veel variatie.

rustig uit het maaisel kruipen en plantenzaden nog narijpen en op de bodem vallen. Het droge hooi werd uiteindelijk afgevoerd en zo ontstond er door de jaren heen een bloemrijke berm.

In 2006 werd op het oude trekkpad een verhard fietspad van 3,5 km aangelegd. De gemeente wilde daarbij de berm 'netjes' gaan onderhouden door middel van klepelbeheer. Om deze bloemrijke plek te behouden, kwamen Jurtko en Joke samen met hun buurman van de verderop gelegen steenfabriek, Bert Lanjouw, met een beter plan.

Tips van Jurtko en Joke

"Om een goede berm te krijgen en te houden moet je op het juiste moment maaien, het maaisel even laten liggen en het dan omhoog harken en afvoeren. Bij het maaimoment hou je rekening met het seizoen. Zo haal je alleen weg wat weg moet en laat je de rest staan."

Jurtko en Joke maaien altijd in fasen. Er wordt daarbij veel rekening gehouden met het bloeimoment van de aanwezige planten. Zo komen bijvoorbeeld ratelaar en kaasjeskruid pas later in het jaar op gang en daar wordt tijdens maaibeurten dan ook netjes omheen gemaaid.

Na een maaibeurt blijft het maaisel enkele dagen liggen voordat het bij elkaar wordt geharkt en kan

Oranje luzernevlinder.

Het opengestelde boerenlandpad.

worden afgevoerd. Net zoals vroeger. De zaden hebben zo alle kans om terug in de berm te vallen en het volgende jaar weer te kiemen. Een deel van de zaden halen ze naar de bufferstroken van de boerderij. Dit doen ze door het zadenrijke hooi met de machine over de akkerranden uit te strooien. Zo maakt de boerderij gebruik van eigen lokale bloemen. In de berm en rond de boerderij vinden we dan ook een prachtige selectie aan bloeiende planten, zoals paarse en gele morgenster, rode klaver, rolklaver, kleine ratelaar, pinksterbloem, gewone ereprijs en kraailook.

Maaisel als grondstof

“Je moet zuinig zijn op je landbouwgrond. Je wilt als agrariër geen troep op je land. Door je eigen compost te maken heb je zelf in de hand wat je het land op brengt.”

Jurtko en Joke hebben moeten investeren om dit beheer mogelijk te maken. Niet alleen in de aanschaf van het materiaal, maar ook in de kennis die ervoor nodig is. De investering is het ze echter meer dan waard. Het maaisel zien zij als een belangrijke bodemverbeteraar voor hun bedrijf. Door het hergebruik van maaisel uit bermen en sloten is het mogelijk om lokaal compost te produceren en de kringloop kort te houden.

Om goede compost te kunnen maken, hebben zij een cursus in de CMC-methode gevolgd. Dit staat voor Controlled Microbial Composting en is voornamelijk ontwikkeld om door agrariërs ingezet te kunnen worden. De methode richt zich op het produceren van een bodemverbeteraar in plaats van afvalverwerking en veroorzaakt geen stank. Het maaisel ligt zo'n twee maanden op het erf en in die tijd wordt het wel 16 tot 18 keer omgezet. De temperatuur komt tijdens dit proces net boven de 65°C uit en dat voorkomt kieming van de zaden in het maaisel. Ook het

Matthijs van Houten

Matthijs van Houten

Joke en Jurtko in de Ceresberm met de boerderij op de achtergrond.

frequente omzetten maakt de gekiemde zaden kapot. Dat houdt in dat ook maaisel met jakobskruid tot compost verwerkt kan worden.

De compost ligt in lange rijen op een verharde compostplaat. Door de composthopen op verharding te plaatsen kan worden voorkomen dat de compost als een spons water uit de omgeving onttrekt en kan er geen bodeminsporing optreden tijdens het vele keren. Om regenwater af te voeren en plasvorming te voorkomen, heeft de verharding een hellingshoek van 2%. Onder aan de helling staat een dikke rietkraag die als helofytenfilter werkt.

Welverdiende erkenning

“Je woont in hetzelfde landschap en je moet het samen doen, boer en burger. Gezamenlijke betrokkenheid vormt een extra kwaliteit, want beleven doe je

met je zintuigen en beleven doe je samen. Menselijk contact maakt dingen mogelijk.”

Met een kwart van de ruim tweeduizend stemmen die werden uitgebracht, kunnen we Jurtko en Joke terechte winnaars noemen. Met hun inspanningen werken ze aan een gezonde bodem en houden ze belangrijk leefgebied voor bloeiende inheemse planten en insecten in stand.

Zelf hopen ze anderen te mogen inspireren. Ze zijn aangesloten bij de vereniging voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer Wierde & Dijk en hechten veel waarde aan de samenwerking tussen boer en burger. In het kader van betrokkenheid hebben zij vanuit de winnende berm ook een boerenlandpad opengesteld voor wandelaars. Nieuwsgierige vlindersaars die willen genieten van een mooie berm en het Groningse boerenland zitten rond Elswerd dan ook helemaal goed. ●